

דף ק.

תוכן ענינים

- א. בענין נתינת תרומה לקטן שאין לו קנין.
- ב. ביאור הקצה"ח בגדר מתנות כהונה.
- ג. בענין דין משתקין אותו מכהונה [עבודה].
- ד. בענין איך אברהם נשא הגר.

ת"ר עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות

ואלו הן חרש שוטה וקטן.. וכולן משגרין להם לבתייהם חוץ מטמא וכו'.

[א] האחרונים דנו איך מקיימין דין נתינת תרומה לקטן, הא אינו בר קנין.

א. מבואר בהברייתא דאע"ג דאין מחלקין לחשי"ו בבית הגרנות, מ"מ משלחין לבתייהם, וגדולי הפוסקים דנו להוכיח מכאן דקטן יכול לזכות במתנות כהונה, דא"כ איך נתקיים המצוה של התרומה שיהא ניתן לכהן.

ב. פרי חדש. ובקצה"ח (סי' רמ"ג סק"ד) הביא מהפרי חדש שהעלה דמותר ליתן לכהן קטן ה' סלעים לפדיון הבן דבדעת אחרת מקנה יש לקטן זכיה מה"ת, והוכיח כן מסוגיין דמשגרין להם לבתייהם דמשמע דכהן קטן זוכה במתנות.

ג. קצות החושן. ובקצה"ח הקשה עליו בתרתי: [א] דכיון דק"ל דטובת הנאה אינה ממון [דהיינו טובת הנאה שיש לבעלים של התרומה ליתן לאיזה כהן שירצה אין לו דין ממון, ולכן ליכא שום בעלות להישראל קודם נתינת התרומה לכהן] על כן ליכא בעלים להקנותו והו"ל כמציא דאין בו דעת אחרת מקנה ואין לקטן בו זכיה מה"ת. [ב] ועוד הקשה דהא רק בחרש וקטן יש להם זכיה ע"י דעת אחרת, אבל שוטה אפילו ע"י דעת אחרת אינו זוכה לעצמו כמפורש ברמב"ם ושו"ע, וא"כ איך משגרין לביתו.

ד. ולכן העלה הקצה"ח דיש ליישב הא דנותנין תרומה לכהן קטן בשני דרכים אחרים, [א] דמתנות כהונה ממון כהנים הם וכבר זכתה התורה בהם התורה לכהנים, א"כ אפילו כהן קטן נמי יכול לזכות בו כמו בירושה דכי קא זוכה מדידה קא זוכה. [ב] ועוד תי' דכיון דק"ל פרעון בעל כרחיה שמיה בפרעון, לכן גם נתינה בע"כ הוי נתינה ומקרי קיום של ונתן לכהן את הקודש אע"ג דאין הקטן זוכה הו, וכדמצינו בגט דגם בשוטה מקרי ונתן בידה בלי שתקנה ורק אינה מתגרשת משום חסרון צדדי, וע"כ דאינה צריכה לקנותו שיתקיים דין 'ונתן בידה' אלא גוף הנתינה מספיק.

ה. נתיבות המשפט. הנתיבות (שם) חלק לגמרי על הפר"ח, וכתב דליכא שום מצות נתינה במתנות כהונה ולא איכפ"ל אי הקטן אינו קונה וז"ל דהא דכתב רחמנא 'ונתן' לאו משום דיש חיוב על הבעלים, רק שרחמנא 'זיכה' להבעלים בטובת הנאה שהם יהיו יכולין ליתן לאיזה כהן שירצו ואם רוצין להפקיר הטוה"נ אין עליהן שום חיוב נתינה לכהן וכו' וממילא יכול ליתנה לחשי"ו כיון שאין צריך לזכותו להכהן והכהן יכול ליקח אותו בעצמו א"כ אף חשי"ו יכול ליקח ע"כ. ו. אולם באמרי בינה (פדה"ב סי' א') תמה על הנתיבות, דמבואר להדיא ברמב"ן בסה"מ (שורש י"ב) דיש ב' מצות, מצות נתינה ומצות הפרשה, וכן בתוס' ב"א (דף פא:) מבואר דמספק יש חיוב לקיים מצות נתינה מלבד הפרשה. וכן מבואר בתוס' ר"י דחידש דאע"ג דחטה אחת פוטרת הכרי מ"מ יש עוד דין של נתינה דצריך דצריך שיעור נתינה.

[ב] ביאור שיטת הקצה"ח דמתנות כהונה נעשו ממון כהן, ואיך מצי קטן לזכות בו בלי דעת אחרת מקנה.

א. בקצה"ח הני"ל חידש דמתנות כהונה נעשו ממון כהן מיד בהפרשה, ולכן יכול הקטן לזכות בו כמו ירושה דנעשה שלו ממילא. אולם הקשה על עצמו ממתנות עניים, ותיריך לחלק ביניהם ומבואר גדר חדש במתנות כהונה.

ב. דהנה איתא בב"מ (דף יב.) דבלקט ופאה אין הקטן יכול לזכות בעצמו, וחזינן דלא מצי זוכה מדאורייתא, והרי גם שם נימא דנעשה ממון ענים מיד והוא רק זוכה בו ממילא כמו ירושה.

ג. ותי' וז"ל ואפשר לומר דמתנות עניים שאני דכתיב לעני ולגר תעזוב אותם, וא"כ אינו אלא עזיבה שיזכו בו בעצמם ומשו"ה כל שאין לו יד לזכות לא זכה, אבל במתנות כהנים דלא כתיב בהו עזיבה הוי ליה ממון כהנים ממש, ומשו"ה שוטה נמי זוכה בדבר שיש לו ומתנות כהונה כעין 'שכירות כהונה חלף עבודה', ואפילו כהנים שפסולים לעבודה נמי יש להם זכיה, וכבר כתבו תוס' דיש לקטן זכיה עבור שכירות וכו', עכ"ל. ומבואר דבר יסודי דמתנות כהונה ולויה נחשב כחלף עבודת הכהנים והלויים ועל כן גם קטן יכול לזכות בהם כדחזינן דיכול לזכות בשכירות שחיבין לו.

ד. ובמנחת אשר (במדבר סי' ל"ז) הביא דברי הקצה"ח והעיר עליו דרק לגבי לויים כתיב 'ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם אשר הם עובדים את עבודת אהל מועד', אבל לגבי תרומה אדרבה כתיב ה' הוא נחלתם.

ה. והוסיף דבאמת דכך מסתבר גם מצד עצם גדר עבודתם, דבכהנים הם שלוחי דרחמנא והכל עבודת גבוה, ושפיר הוי דינייהו לאכול משלחן גבוה, אבל עבודת הלויים דהוי שלוחין דידן שפיר בדין שיטלו חלף עבודתם כדן פועלים דעלמא.

ו. וכתב דמ"מ מכמה ראשונים מוכח כהקצה"ח דחזינן דגם במתנ"כ הוי חלף עבודתם וכמבואר ברש"י ערכין (דף לז.).

מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת.. וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון היה אחד ישראל ואחד כהן וכו'.

[ג] דיני ולדות ספיקות.

- א. מבואר במתני' דולד שהוא ספק כהן וספק ישראל בין ע"י שלא שהתה אחר בעלה הראשון והיה אחד כהן ואחד ישראל, והרי הולד ספק כהן, ובין כמתני' דלעיל (דף צט:). דנתערב ולד כהנת וישראלית, הרי נאמר בהו י"ג דינים ואלו הן:
- ב. א. צריך לישא אשה הראויה לכהונה. ב. אינו מטמא למתים. ג. אם נטמא אינו לוקה. ד. אסור בתרומה. ה. אם אכל בשוגג אינו משלם קרן וחומש. ו. אינו חולק על הגורן. ז. מוכר התרומה מתבואתו והדמים שלו. ח. אינו חולק בקדשי המקדש [כגון עורות קדשים]. ט. אין נותנין לו קרבנות להקריב. י. אין מוציאין את שלו מיד [פירוש א. דיכול להקריב קרבנו בכל משמר כשאר כהנים. פירוש ב' דיכול להחזיק לעצמו בכורו וחרמי כהנים שלו]. יא. פטור מזרוע לחיים וקובה. יב. בכורו רועה וא"צ ליתנו לכהן להקריב. יג. מנחתו יש לו חומרי כהנים וחומרי ישראלים.
- ג. אם שני האבות היו כהנים, נמצא דהולד ודאי כהן, אז הם אוננים עליו ליאסר בקדשים, והוא אונן על שניהם ליאסר בקדשים, אבל הם אינן מטמאין לו משום ספק איסור טומאה וכן הוא להם, ועולה במשמרו של זה ושל זה ועובד וכו'.
- ד. יש שדנו אי יש חיוב אבילות על קרובים מספק, והקרי"א הביא דהרא"ש במו"ק הוכיח ממתני' דמתאבלין על הספיקות, והקרי"א דחה דאינו מוכח דאדרבה י"ל מדלא תנן דמתאבלין משמע דדוקא לענין אנינות דמה"ת הוא דמחמירין מספק, אבל לא לענין אבילות. אולם מהא דמבואר דגם באנינות דליקוט עצמות שפיר יש להוכיח.

[ד] בענין דינו של שמואל דכהן שאינו מיוחס אינו עובד.

- א. אמרינן בגמ' דילפינן מדכתיב אצל פנחס 'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם' דכוונת ולזרעו 'אחריו' ר"ל דרק כשהבן מיוחס אחריו וידעינן שאביו כהן אז יש לו דיני כהונה ואם לאו לא, ולכן עשרה כהנים שפירש אחד מהם ובעל אשה והוליד בן, אע"ג דהולד הוא ודאי כהן מ"מ 'משתיקין אותו מדין כהונה' כיון דאינו מיוחס.
- ב. ופרש"י דמשתיקין אותו מדין כהונה היינו מלעבוד עבודה, ואע"ג דלענין יוחסין לישא אשה הוא כשר, מ"מ לעבודה הוא פסול. ודנו הראשונים מהו לגבי שאר דיני כהונה כגון אכילת תרומה ונשיאת כפים וכדומה.
- ג. שיטת התוס' (גיטין דף מב:) ופשטות דברי הרמב"ם (איסורי בי"ח ה"כ) דה"ה לגבי תרומה דאין לו דין כהונה כשאינו מיוחס ואינו יכול לאכול תרומה, אולם הריטב"א בכתובות (דף יג:) כתב דרק לגבי עבודה משתיקין אותו אבל לתרומה לא משום דסוף סוף בן כהן כשר הוא, וקרא נמי לענין עבודה הוא [יל"ע מנלן דקרא מיירי לעבודה, ועיין להלן].
- ד. וצ"ב מ"ש תרומה מעבודה ולמה משתיקין אותו מזה ולא לזה, ובספר מאמר יבמין הביא מהג"ר איתמר גרבוז שליט"א שביאר דבמשך חכמה (קרח, י"ח י"א) כתב דפנחס אכל בתרומה גם קודם שנתכהן דלא גרע מנקבות שאכלו מצד בנות אהרן ובניו, [אבל החזו"א (אהע"ז סי' קמ"ח קידושין דף לו) דכתב דפנחס לא אכל בתרומה דרק בנות טפילות].
- ה. ועוד ביאר דפנחס קודם שנתכהן אכל בתרומה לאו משום דלא גרע מבנות אלא דתרומה וחוזה ושוק נאכל למשפחת כהונה וא"צ לזה קדושת כהונה דהא פצוע דכא כהן אף דלאו בקדושתיה קאי אוכל בתרומה [דעיין בחלקי"מ סי' ה' סק"א ועיין ט"ז אהע"ז סי' ז' סק"ד דאף להצר דממזר בן כהן אינו בקדושת כהונה ומותר להטמא למתים מ"מ אוכל בתרומה] והיינו משום שהוא ממשפחת כהונה ולהכי שפיר אכל פנחס בתרומה קודם שנתכהן דגם קודם שנתכהן היה ממשפחת כהונה.
- ו. ולפי"ז מבואר היטב דברי הריטב"א שכתב דאין משתיקין אותו מאכילת תרומה, דהא סוף סוף הוא 'בן כהן מיוחס' וזהו עוד אופן לאכול בתרומה גם שלא מצד עצמו.
- ז. והוסיף דבר נפלא דהריטב"א הוכיח כן מהקרא דנאמר לפנחס 'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם' קאי על עבודה ולא על תרומה, ותמוה מהכ"ת דלא לתרומה, ולהנ"ל הרי פנחס כבר אכל תרומה גם מקודם, ורק נתחדש עכשיו עבודת הקרבנות שלא היה לו כהונה מצד עצמו, ושפיר חידש הריטב"א דא"כ גם תנאי דמיוחס רק נאמר לעבודה.

[ה] בענין איסור לאברהם ולזרעו מלישא עכו"ם ושפחה, דא"כ איך נשא הגר דהיתה שפחתו.

- א. במהרש"א כתב דמשמע דנאסר לאברהם ולזרעו קודם מתן תורה לישא שפחה וגויה, והקשה ב' קושיות:
- ב. א] איך נשא הגר דהיתה שפחה, ות"י דשיחררה תחילה, ב] ועוד הקשה דהיתה מצרית והרי אברהם קיים כל התורה, ות"י עפ"י יסודו הידוע שלו דאברהם לא קיים התורה קודם המילה, וכיון דנשאה בהיתר קודם המילה שוב לא גירשה.
- ג. יש שתירצו (עי' בפנים יפות פי' לך לך) כיון שלא נאסרו המצרים אלא בשביל שעבוד מצרים, א"כ לפני השעבוד אין לאסור.